

EXERCICIS I PLANS DE DISCUSSIÓ

per Manuela Gómez

(del **Butlletí Filosofia 3/18**, núm 38, 1999)

Aquest text segueix les idees de l'article de Matthew Lipman, "Philosophical Discussion Plans and Exercices". *Analytic Teaching*. Vol 16, n° 2. Abril 1996.

De la mateixa manera que les novel·les filosòfiques del Currículum Filosofia 3/18, en la modalitat de narrativa de ficció, són una manera de dramatitzar la filosofia, també els exercicis i plans de discussió dels manuals en són una altra. Pot semblar que aquestes són les eines més humils de l'educació, però els exercicis i plans de discussió construïts adequadament poden representar la pràctica de la filosofia molt acceptablement i, de vegades, ho poden fer magníficament.

Els exercicis i plans de discussió poden ser models pràctics, clars i específics de fer filosofia. Els professors que comencen a treballar en Filosofia 3/18 haurien de poder distingir entre els conceptes que són essencialment decidibles -per exemple 'taula', 'peu' i els que són essencialment problemàtics, controvertits -per exemple 'persona', 'llibertat', 'respecte'... Són aquests segons els que ens introdueixen en qüestions filosòfiques. Ens adonem, però, que conceptes que cauen en el primer grup podrien plantejar qüestions filosòfiques -per exemple, quina relació hi ha entre el concepte 'taula' i l'objecte *taula*? I és que la diferència entre una qüestió filosòfica i una que no ho sigui rau més en la funció que en la forma. És a dir, no tant la forma verbal de la qüestió, sinó les circumstàncies en les quals es planteja, i només gràcies a la pràctica repetida del filosofar aquestes circumstàncies esdevenen recognoscibles.

La filosofia tracta de clarificar i il·luminar qüestions, no de demanar respostes d'una vegada per sempre. Aquestes qüestions són tan genèriques que cap disciplina científica està equipada per tractar-les. Exemples d'aquestes qüestions són *veritat, bellesa, justícia, bondat, personalitat*. Alhora, la filosofia fa que qüestionem aquells temes que tendim a considerar com a garantits, tot insistint en que pensem atenció als aspectes que fins ara hem trobat adequats o en aquells en els quals mai no havíem parat esment.

En qualsevol tema, l'objectiu de la filosofia és el bon pensament. La demanda d'excel·lència en el pensament porta la filosofia a la lògica, que no és una disciplina descriptiva, sinó normativa: ens aporta criteris per distingir el bon pensament del pensament poc destre o dolent. És per això que la lògica té molt a veure amb el cultiu del pensament raonable i reflexiu. Parar, doncs, atenció als aspectes lògics del llenguatge que usen els estudiants, és una eina necessària si volem que millori la seva capacitat de pensar.

Seria un mal entès considerar la filosofia només com a teoria i no com a pràctica. La filosofia es *fa* amb la teoria que inclou la seva pràctica, però no separatament de la pràctica.

Si filosofia és el que fem quan les nostres converses prenen la forma de recerca disciplinada per la lògica i les consideracions metacognitives, el terme 'filosofia' no és pot restringir als "filòsofs professionals". Aquests fan filosofia de manera

diferent a com la fan els no professionals, però aquestes diferències són més de grau que de tipus. De la mateixa manera els atletes professionals fan atletisme en un grau diferent als no professionals, però no fan una altra cosa diferent.

Fer filosofia requereix practicar amb un gran nombre de destreses de pensament, incorporades en el moviment del diàleg i la investigació. Exemple d'aquestes destreses són: fer inferències, usar relacions lògiques, detectar inconsistències i contradiccions, formular qüestions, detectar ambigüitats, donar raons, exemplificar, formular relacions causa-efecte, desenvolupar conceptes, generalitzar, identificar assumpcions subjacents, extreure conclusions de raonaments hipotètics, identificar i usar criteris, tenir en compte el context, anticipar i estimar conseqüències, classificar i categoritzar.

El diàleg filosòfic és una part de la pràctica filosòfica. Una altra són els exercicis i plans de discussió. Sense un tipus de currículum com el que treballem, les oportunitats de fer filosofia a l'aula es redueixen considerablement. En aquest sentit, els exercicis i plans de discussió són eines que el professorat pot fer entrar en la dinàmica de l'aula, tant per animar el diàleg, com per detenir-lo en algun punt que requereixi d'un aclariment conceptual o per desenvolupar i reforçar alguna/es habilitats.

Els exercicis, en general, tenen com a objectiu desenvolupar i enfortir les habilitats cognitives, així com promoure la precisió i la concreció. Els plans de discussió busquen millorar la formació de conceptes a través de dotar els estudiants amb eines com ara: criteris, raons, arguments i definicions. Podem dir que els exercicis se centren en problemes individuals, en casos concrets, mentre que els plans de discussió tracten amb conceptes generals o universals.

Els plans de discussió consisteixen en un grup de qüestions que tracten un concepte (llibertat, persona, dret...), una relació (distincions, comparacions...) o un problema (són reals els pensaments?, dissentir és una falta de respecte?..). Els plans de discussió poden ser acumulatius o no acumulatius. En els acumulatius les qüestions formen una sèrie, on cada una es construeix sobre les anteriors. De vegades les qüestions són formalment la mateixa, però cada vegada les preguntes són més comprensives (per exemple, "Cada cosa té una història...?", *Buscant el Sentit*, p.49). De vegades, cada qüestió és una variació de l'anterior (per exemple, "Significats de Bo i Correcte", *Recerca Filosòfica*, p. 147).

Els plans de discussió no acumulatius presenten una qüestió tractada des de diferents angles (per exemple, "Llibertat", *Buscant el sentir*, p. 261). La seqüència de les qüestions sol anar del més simple al més complex, i de casos més clars a casos més fronterers. També podem diferenciar el grau de guia didàctica: n'hi ha que encaminen els estudiants a entendre un punt de vista concret (per exemple, un pla de discussió que examini una perspectiva de realisme objectiu, "veure les coses com realment són" *Recerca Filosòfica*, p. 425), i n'hi ha que deixen el tema obert. *

Tant els plans de discussió com els exercicis són formes concretes de certs aspectes de la pràctica filosòfica. Ambdós són representatius de la tradició filosòfica, tant de les teories d'aquesta disciplina com de la seva pràctica. Alhora obren oportunitats d'anar més enllà d'aquesta tradició, com els filòsofs sempre

han intentat de fer. Aquests modes de transcendir la tradició són tan genuïnament part de la tradició com els modes de conformar-s'hi.

Fer filosofia és pertànyer a una comunitat, els membres de la qual s'ensenyen els uns als altres. Això comporta respectar-se i reconèixer la frescor i obertura de ment, la qual cosa els permet de ser filosòficament creatius sense una instrucció prèvia de com haurien de pensar.

Sobre els exercicis i Plans de discussió -Matthew Lipman-:

"- Intenta fer tots els exercicis rellevants de l'episodi abans de proposar-los als estudiants. D'aquesta manera seràs més sensible al ventall de qüestions conceptuals que es poden plantejar a la discussió, així com algunes dificultats pràctiques que es puguin donar.

- Els exercicis i plans de discussió i les idees que contenen els manuals no són "tot" el Currículum. Aquest es compon de les idees dels estudiants que la lectura estimula, de les idees evocades per la lectura que contenen els manuals i de la manera com el professorat lliga les dues parts. Els manuals estan dissenyats per ajudar el professorat a dibuixar les idees dels estudiants des d'ells mateixos i per ajudar-los a elaborar-les, articular-les, avaluar-les i apreciar-les.

- No és necessari fer tots els exercicis i plans de discussió. Cada professor ha de seleccionar els que cregui que donen més joc, els que consideri més adequats per als seus estudiants i amb els quals se senti més còmode. De la mateixa manera, no cal fer totes les qüestions d'un pla de discussió.

- Els exercicis i plans de discussió no estan restringits a les classes de filosofia. Es poden usar a ciències, llengua, art i altres disciplines. Per aquest ús pot ser de gran utilitat consultar els índex temàtics i d'exercicis del començament dels manuals.

- Es pot encoratjar els estudiants a ser innovadors, permetent-los crear els seus propis exercicis, plans de discussió, activitats de dibuix o actuació.

- Molts exercicis i plans de discussió filosòfics no tenen una resposta "correcta". Requereixen deliberació i judici, i adquirir destreses en fer judicis més acurats necessita pràctica, pràctica i pràctica."

** Aquestes idees poder ser tingudes en compte pel professorat a l'hora de crear nous exercicis i plans de discussió per adaptar-los millor als temes que es tractin i a l'especificitat del grup.*